

Ο ΕΠΑΝΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΩΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ¹

Πατρίνα Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών, Δικηγόρος

1. Εισαγωγή

Η παρούσα μελέτη εστιάζει στον επανυπολογισμό των επικουρικών συντάξεων που υλοποιείται με βάση το άρθρο 96 του Ν. 4387/2016 και το άρθρο 2 παρ. 4 της Απόφασης οικ. 25909/470/7.6.2016 του Υφυπουργού Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Αλληλεγγύης (ΦΕΚ Β 1605) με την οποία κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 96 παρ. 6 του Ν. 4387/2016 καθορίζονται οι τεχνικοί παράμετροι για τον επανυπολογισμό. Για λόγους καλύτερης κατανόησης των προβλημάτων που ανακύπτουν, ενόψει και του τεχνικού χαρακτήρα των παραμέτρων, η μελέτη εκκινεί από μια χαρακτηριστική υπόθεση εργασίας.

2. Υπόθεση εργασίας

1. Με την απόφαση του Διευθυντή του Περιφερειακού Υποκαταστήματος του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ Αθηνών ο Χ δικαιώθηκε πλήρη επικουρική σύνταξη από 1.1.2010 ποσού 428 Ευρώ μηνιαίως. Η ασφάλισή του ήταν στην 28η ασφαλιστική κλάση του ΙΚΑ-ΤΕΑΜ (δηλαδή στην ανώτερη) με τεκμαρτό ημερομίσθιο 97 Ευρώ.
2. Μέχρι την 31.12.2011 εφαρμόστηκαν οι εξής μειώσεις στη σύνταξή του: Εισφορά αλληλεγγύης και κράτηση του Ν 4024/2011 Ευρώ. Μετά την αφαίρεση των ως άνω ποσών, ύψους 98 Ευρώ, το 2011 του απέμενε (προ φόρων) σύνταξη ύψους 330 Ευρώ μηνιαίως.
3. Κατά την περίοδο 2012 έως και τον 9ο του 2016 η επικουρική του σύνταξη μειώθηκε με νόμους, όπως ο Ν 4093/2012, που έχουν κριθεί αντισυνταγματικοί (βλ. ΣτΕΟΛ. 2277/2015 κ.λπ). Πολύ συνοπτικά να υπενθυμίσω ότι με τις αποφάσεις αυτές κρίθηκε ότι οι μειώσεις των συντάξεων μετά το έτος 2012 αντίκεινται στο 1ο Πρόσθετο Πρωτόκολλο της ΕΣΔΑ και στο Σύνταγμα (προστασία περιουσιακών δικαιωμάτων, αρχή αναλογικότητας, αρχή ισότητας στη συμμετοχή στα δημόσια βάρη, αρχή κοινωνικού κράτους, προστασία του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση).
4. Με αίτησή του ζήτησε από το ΕΤΕΑ να σταματήσει τις μη νόμιμες μειώσεις της σύνταξής του και να του επιστρέψει τα ποσά που μη νόμιμα κράτησε τουλάχιστον από την δημοσίευση της απόφασης του ΣτΕ. Ουδεμία όμως απάντηση έλαβε.
5. Τον Οκτώβριο του έτους 2016 στην εκκαθάριση που αναρτήθηκε στο διαδίκτυο εμφανίζεται ότι επαναυπολογίστηκε η σύνταξή του και από το αρχικό ποσό των 428 Ευρώ (προ φόρων) έγινε 115 Ευρώ (προ φόρων). Η εκκαθάριση στο διαδίκτυο δεν περιέχει καμία εξήγηση ως προς το πώς έγινε ο επανυπολογισμός

¹ Το άρθρο βασίζεται σε εισήγηση που παρουσιάστηκε την 2.11.2016 στον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών σε εκδήλωση με θέμα "Το νέο νομικό πλαίσιο της κοινωνικής ασφάλισης. Ν. 4387/2016" που διοργάνωσε η Ένωση Ελλήνων Δημοσιολόγων (ΕΕΔ) σε συνεργασία με το Εργαστήριο για την Κοινωνική Ασφάλιση, Υγεία και Πρόνοια του ΕΚΠΑ.

της επικουρικής του σύνταξης του και από 428 Ευρώ μηνιαίως κατέληξε στο ποσό των 115 Ευρώ (προ φόρων) ούτε του κοινοποιείται κάποια απόφαση ή άλλο έγγραφο που να αναλύει τον λόγο και τον τρόπο της μείωσης, ώστε να μπορεί ο ίδιος, ο δικηγόρος τους ή το Δικαστήριο να ελέγξει το νόμιμο και την ορθότητα του υπολογισμού. Ούτε η επιστολή του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης τον διαφωτίζει σχετικά, γιατί περιορίζεται να του γνωρίσει το ποσόν της μείωσης. Το γεγονός είναι ότι παντελώς αναιτιολόγητα και χωρίς νόμιμο έρεισμα η σύνταξή του, για την οποία κατέβαλε εισφορές από τις αποδοχές του από 428 Ευρώ έγινε 115 Ευρώ. Το ποσό της μείωσης ανέρχεται σε 323 Ευρώ! Δηλαδή, η επικουρική του σύνταξη μειώθηκε κατά ποσοστό 75% σε σχέση με την αρχική.

2.1. Ακυρότητα λόγω παντελούς έλλειψης αιτιολογίας

Όπως προανέφερα στον ασφαλισμένο αυτόν δεν κοινοποιήθηκε πράξη επανυπολογισμού που να περιέχει νόμιμη αιτιολογία για τις διατάξεις που εφαρμόζονται και τον τρόπο υπολογισμού της μείωσης της σύνταξής του, ώστε να ελέγξει πώς η σύνταξή του κατέληξε στο ποσό των 115 Ευρώ.

Ο επανυπολογισμός της σύνταξης αποτελεί κατ' ουσίαν ανάκληση της νόμιμης συνταξιοδοτικής του απόφασης, αφού δεν πρόκειται για μια απλή αναπροσαρμογή του ποσού αυτής λόγω της αυξομειώσεως του τιμαριθμού, αλλά διαμορφώνεται μία νέα σύνταξη. Σε ένα κράτος δικαίου και με βάση και τις αρχές που διέπουν την ανάκληση των νόμιμων διοικητικών πράξεων, επιβάλλεται να κοινοποιείται στον συνταξιούχο η πράξη επανυπολογισμού της σύνταξής του και να περιέχει αναλυτικά τις διατάξεις που εφαρμόζονται και τον τρόπο υπολογισμού της νέας του σύνταξης, όπως έκανε η αρχική συνταξιοδοτική απόφαση. Μόνο με τον τρόπο αυτό ο συνταξιούχος - μπορεί να έχει αποτελεσματική δικαστική προστασία. Η απόφαση επανυπολογισμού της σύνταξης θα έπρεπε επομένως να αναγράφει ποιο ήταν το ποσόν της σύνταξης, ποιος είναι ο συγκεκριμένος Συντελεστής Επανυπολογισμού και αναλυτικά πώς γίνεται ο επανυπολογισμός. Η παντελώς αναιτιολόγητη μείωση της σύνταξής του είναι για τον λόγο αυτό μη νόμιμη και πρέπει να ακυρωθεί.

2.2. Υπέρβαση νομοθετικής εξουσιοδότησης

Ο επανυπολογισμός της σύνταξης - ως υποθέσουμε- ότι γίνεται κατά το άρθρο 2 παρ. 4 της Απόφασης οικ.25909/470/7.6.2016 του Υφυπουργού Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Αλληλεγγύης (ΦΕΚ Β 1605) με την οποία κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 96 παρ. 6 του Ν 4387/2016 καθορίζονται οι τεχνικοί παράμετροι για την εφαρμογή του άρθρου αυτού.

Η νομοθετική εξουσιοδότηση προβλέπει ότι οι τεχνικοί παράμετροι θα καθοριστούν με βάση τα δημογραφικά δεδομένα, τους πίνακες θνησιμότητας και τα ποσοστά επιστροφής που θα εφαρμόζονται στις συνολικά καταβληθείσες εισφορές. Η ΥΑ παρά τον νόμο δεν ακολουθεί τα κριτήρια αυτά. Ειδικότερα, θέτει τεχνικές παραμέτρους για τον επανυπολογισμό των συντάξεων με βάση έναν μειωτικό συντελεστή (Συντελεστή Επανυπολογισμού και με αρκτικόλεξο ΣΕ) που καθορίζεται από το κλάσμα AR_n / AR_0 , όπου ο αριθμητής AR_n σημαίνει ετήσιος συντελεστής αναπλήρωσης και ορίζεται από την ΥΑ για κάθε επικουρικό ταμείο σε συγκεκριμένο ποσοστό. Για το ΕΤΕΑ στην υπόθεση εργασίας ορίζεται σε 0,45% Ο AR_0 σημαίνει ετήσιος συντελεστής αναπλήρωσης που ίσχυε πριν από την ΥΑ. Ο AR_0 καθορίζεται με βάση τον "μέσο όρων των συντάξεων", τον "μέσο όρο των συντάξιμων αποδοχών"

και τον "μέσο όρο των ετών ασφάλισης" ανά κλάδο. Αυτοί οι μέσοι όροι δεν έχουν καμία σχέση με τα κριτήρια που θέτει ο νόμος, ήτοι τα δημογραφικά δεδομένα, τους πίνακες θνησιμότητας και τα ποσοστά επιστροφής που θα εφαρμόζονται στις συνολικά καταβληθείσες εισφορές. Κατά τούτο η ΥΑ έχει εκδοθεί καθ' υπέρβαση της νομοθετικής εξουσιοδότησης και πρέπει να ακυρωθεί. Συνακόλουθα είναι άκυρος και ο επανυπολογισμός της σύνταξής του συνταξιούχου της υπόθεσης εργασίας.

2.3. Ασαφής, Αόριστος και Αυθαίρετος ο συντελεστής επανυπολογισμού

Πέραν του ότι ο ΑΡο στηρίζεται σε κριτήρια που υπερβαίνουν την νομοθετική εξουσιοδότηση, είναι και εντελώς αόριστος, καθώς η ΥΑ δεν εξειδικεύει τους μέσους όρους στους οποίους (καθ' υπέρβαση του νόμου αναφέρεται). Επομένως, δεν προκύπτει η τιμή του παρονομαστή του κλάσματος AR_n / AR_0 και ως εκ τούτου δεν προκύπτει ούτε ο Συντελεστής Επανυπολογισμού (ΣΕ) της καταβαλλόμενης σύνταξης, που υπολογίζεται ως το πηλίκον του κλάσματος αυτού. Για τον λόγο αυτό ο επανυπολογισμός της σύνταξής δεν έχει έρεισμα ούτε καν στην ΥΑ, αφού αυτή δεν καθορίζει με τρόπο σαφή και ορισμένο τον Συντελεστή Επανυπολογισμού και ως εκ τούτου η μείωση της σύνταξης είναι παντελώς αυθαίρετη και πρέπει να ακυρωθεί.

2.4 Παράβαση των αρχών της ισότητας, της ανταποδοτικότητας και προσβολή περιουσιακού δικαιώματος

2.4.1. Κατά το άρθρο 96 παρ. 5 εδ. β του Ν 4387/2016 ο συνταξιούχος που υποβάλλει αίτηση μετά την 1.1.2015 για όλα τα συντάξιμα χρόνια πριν από την 31.12.2014 λαμβάνει επικουρική σύνταξη που υπολογίζεται σε 0,45% για κάθε έτος επί των συντάξιμων αποδοχών. Αν η σύνταξή του υπολογιζόταν με τον τρόπο αυτό, θα αντιστοιχούσε σε μεγαλύτερο ποσό. Το ποσόν της σύνταξης θα ήταν μεγαλύτερο των 115,40 Ευρώ στο οποίο επαναυπολογίστηκε η σύνταξή του. Δεν είναι νόμιμο με το χρόνο ασφάλισης που έχει πραγματοποιήσει πριν από το 2014 και με τις ίδιες χρονικές και οικονομικές προϋποθέσεις να επαναυπολογίζεται η σύνταξή του σε μικρότερο ποσό. Δεν υπάρχει τίποτε που να διαφοροποιεί την περίπτωση του συνταξιούχου της υπόθεσης εργασίας από τον ασφαλισμένο που υποβάλλουν αίτηση από 1.1.2015 με χρόνο ασφάλισης πριν από την 31.12.2014, ώστε να έχουν προνομιακή μεταχείριση. Ο επανυπολογισμός της σύνταξής στην πραγματικότητα σημαίνει ότι όλοι οι συνταξιούχοι των οποίων η σύνταξη επανυπολογίζεται και οι ασφαλισμένοι που ζητούν να συνταξιοδοτηθούν έρχονται αυτόματα στην ίδια κατάσταση. Επομένως, η διαφορετική μεταχείριση όμοιων καταστάσεων πρέπει να ακυρωθεί ως αντίθετη με την αρχή της ίσης μεταχείρισης.

2.4.2. Η κατά ποσοστό 75% μείωση της επικουρικής σύνταξης, για την οποία έχει καταβάλει εισφορές επί των αποδοχών του συνιστά δυσανάλογη προσβολή του περιουσιακού του δικαιώματος, ενόψει του ότι ασφαλιζόταν στην ανώτατη ασφαλιστική κλάση του ΙΚΑ (28η) στα Βαρέα και Ανθυγιεινά Επαγγέλματα και έχουν πληρωθεί όλες οι εισφορές για χρονικό διάστημα 15 ετών. Η προσβολή του περιουσιακού του δικαιώματος δεν εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον και σε κάθε περίπτωση είναι δυσανάλογη σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό, δεδομένου ότι λαμβάνει 75% μικρότερο ποσό επικουρικής σύνταξης ενώ ασφαλισμένοι με λιγότερες εισφορές συνεχίζουν να λαμβάνουν την ίδια σύνταξη σε σχέση με εκείνη που λάμβαναν χωρίς περικοπή ή με ελάχιστη περικοπή. Επειδή η μείωση της σύνταξής του κατά το δυσανάλογο ποσοστό του 75% είναι αντίθετη και με τις διατάξεις του Συντάγματος και της ΕΣΔΑ και του 1ου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου αυτής. Ο οιοσδήποτε σκοπός δημοσίου συμφέροντος θα μπορούσε να εξυπηρετηθεί

μια περισσότερο αναλογική κατανομή των μειώσεων σε όλους τους ασφαλισμένους για τον λόγο αυτό πρέπει να ακυρωθεί.

2.5. Με τον Ν 4387/2016 ο επανυπολογισμός των συντάξεων πλήττει όσους έχουν άθροισμα σύνταξης μεγαλύτερο των 1300 Ευρώ ενώ για τους υπόλοιπους συνταξιούχους η διαφορά διατηρείται ως προσωπική διαφορά και αποσβέννεται σταδιακά με την αναπροσαρμογή των επικουρικών συντάξεων. Με τη διάταξη αυτή ουσιαστικά όσοι έχουν εργασθεί για περισσότερα χρόνια και έχουν συνεισφέρει περισσότερο στο ασφαλιστικό σύστημα τιμωρούνται με μείωση της επικουρικής τους σύνταξης και μάλιστα σε ποσοστό που στην υπόθεση εργασίας φτάνει στο 75% της αρχικής σύνταξης! Αντίθετα, όσοι έχουν μικρότερο χρόνο ασφάλισης και έχουν συνεισφέρει λιγότερο στο ασφαλιστικό κεφάλαιο διατηρούν τη σύνταξή τους χωρίς περικοπές. Ενόψει δε του ότι και οι προγενέστεροι μνημονικοί νόμοι δεν έθιξαν όσους είχαν κύρια σύνταξη κάτω των 1000 Ευρώ και επικουρική κάτω των 300 Ευρώ είναι σαφές ότι σωρευτικά η σύνταξή όσων υπερέβαινε τα 1.300 Ευρώ έχει ισοπεδωθεί σε ποσό ίσο ή μικρότερο από αυτό που λάμβαναν όσοι είχαν μικρότερες αποδοχές - χρόνο ασφάλισης. Η διαφορετική μεταχείριση όμοιων ασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά κατηγοριών συνταξιούχων συνιστά άνιση μεταχείριση. Συνιστά επίσης άνιση μεταχείριση η εξομοίωση όσων έχουν συνεισφέρει περισσότερο στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης με όσους έχουν συνεισφέρει κατά πολύ λιγότερο. Για τον λόγο αυτό η μείωση της σύνταξης του συνταξιούχου της υπόθεσης εργασίας είναι παράνομη.

3. Αντίθεση με το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος

Δεν παραγνωρίζω ότι η μείωση των συντάξεων μπορεί να είναι επιβεβλημένη για τη διατήρηση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος. Ωστόσο, ο επανυπολογισμός των συντάξεων και οι μειώσεις των συντάξεων γενικότερα προϋποθέτουν σεβασμό των αρχών του κράτους δικαίου και σεβασμό του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης.

Κατά την άποψή μου ο επανυπολογισμός των επικουρικών συντάξεων είναι εξόχως προβληματικός. Ο επανυπολογισμός αποσυνδέοντας τη σύνταξη από τις εισφορές ανατρέπει τη νομιμοποιητική βάση της κοινωνικής ασφάλισης και μετατρέπει τις εισφορές σε φόρο. Το Σύνταγμα μας όμως γνωρίζει και κατοχυρώνει την κοινωνική ασφάλιση ως πληρωμή εισφορών από τις αποδοχές των εργαζομένων, προκειμένου να λάβουν ανάλογες παροχές. Και για τον λόγο αυτό πέραν όσων προαναφέρθηκαν, ο τρόπος με τον οποίο γίνεται ο επανυπολογισμός των συντάξεων είναι και αντίθετος με το άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος.

4. Συμπεράσματα

Οι συνταξιοδοτικές δαπάνες αντιπροσωπεύουν περίπου το 17% του ΑΕΠ. Εφόσον ο νομοθέτης κρίνει ότι επιβάλλεται για λόγους δημοσίου συμφέροντος ο επανυπολογισμός των συντάξεων, τούτο θα πρέπει να γίνει με έναν τρόπο δίκαιο, δηλαδή με βάση τους υπερνομοθετικής ισχύος κανόνες και αρχές δικαίου που ισχύουν. Η συρρίκνωση του κοινωνικού κράτους δεν πρέπει να συμπαράσχει και το κράτος δικαίου.